

ECOLOGISCH WERKPROTOCOL

Baggeren en herprofilieren van watergangen en wateren

Dit ecologisch werkprotocol wordt toegepast bij het baggeren en herprofilieren van watergangen en vlakvormige wateren (vijverpartijen, poelen, e.d.) binnen het beheergebied van Hoogheemraadschap van Delfland waar op basis van bestaande verspreidingsgegevens beschermde soorten (in hun natuurlijke verspreidingsgebied) en/of aandachtsoorten aanwezig zijn of verwacht kunnen worden.

Het vormt een onderdeel van de notitie 'Implementatie gedragscode Wet natuurbescherming voor waterschappen; onderdeel soortbescherming bij bestendig beheer en onderhoud. Uitwerking bij Hoogheemraadschap van Delfland'. In deze notitie worden onder andere de inhoudelijke en procesmatige keuzes omschreven hoe wij bij ons waterschap omgaan met het toepassen van de gedragscode.

Werkzaamheden die onder de gedragscode vallen

- Onderhoudsbaggeren van wateren
- Herprofilering van wateren
- Het verwijderen van zandkoppen in de watergang
- Het uitbaggeren van zandvangen

Uitvoeringsperioden

Hoogheemraadschap van Delfland werkt in het kader van het baggeren en herprofilieren van watergangen en wateren met verschillende uitvoeringsperioden. Deze perioden zijn gebaseerd op het zo optimaal mogelijk kunnen uitvoeren van een essentiële primaire taak van ons waterschap in het beheergebied, namelijk het oppervlaktewaterbeheer. Dit in combinatie met de aanwezige flora en fauna. Daartoe wordt er gewerkt binnen de volgende uitvoeringsperioden:

Uitvoeringsperiode 1:	15 juli – 1 september
Uitvoeringsperiode 2	1 september – 1 november
Uitvoeringsperiode 3:	1 november – 15 maart

Overige periode: 15 maart – 15 juli

Het uitgangspunt bij de planning en uitvoering is om het merendeel van de watergangen en wateren bij voorkeur te baggeren en herprofilieren in Uitvoeringsperiode 2, waarbij een uitloop mogelijk is in Uitvoeringsperiode 3 (1 november tot 15 maart). Hoogheemraadschap van Delfland heeft hierbij de bewuste keuze gemaakt om de werkzaamheden vooral tijdens de herfst/winter (winterrust van soorten die in het water overwinteren) en zo min mogelijk tijdens de zomer (voortplantingsperiode en risico op zuurstofloosheid) uit te voeren. Indien dit niet mogelijk is vanwege bijvoorbeeld een verhoogde kans op wateroverlast, watertekort en/of afnemende waterkwaliteit worden deze werkzaamheden in periode 1 uitgevoerd. Uitsluitend in uitzonderlijke gevallen, bijvoorbeeld bij dreigende of onvoorziene calamiteiten, worden lokaal in de Overige periode (15 maart – 15 juli) werkzaamheden uitgevoerd.

Zorgvuldig handelen

Hoogheemraadschap van Delfland is zich bij de planning, voorbereiding en uitvoering van zijn werkzaamheden bewust van de in het beheergebied voorkomende planten en dieren die volgens de Wet natuurbescherming zijn beschermd. Om de uitvoering van deze wet voor de waterschappen te vergemakkelijken en op een zo goed mogelijke wijze rekening te houden met beschermde planten en dieren, werkt Delfland met de Gedragscode Wet natuurbescherming voor waterschappen, onderdeel soortbescherming, bestendig beheer en onderhoud. In deze gedragscode zijn per type werkzaamheid (bijv. schonen en maaien van wateren of baggeren en herprofilieren van wateren) voorgeschreven werkwijzen beschreven. Op basis hiervan én in combinatie met de in het beheergebied aanwezige beschermde soorten en aandachtsoorten, zijn voor het baggeren en herprofilieren van watergangen en wateren per uitvoeringsperiode 'Algemene werkwijzen en voorzorgsmaatregelen' en 'Soort(groep)specifieke werkwijze en voorzorgsmaatregelen' opgesteld. Tevens zijn zogeheten 'Voorschriften algemene zorgplicht' beschreven. Deze geven invulling aan artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming en zijn - onafhankelijk van de uitvoeringsperiode - jaarrond van toepassing. Deze werkwijzen, voorzorgsmaatregelen en voorschriften zijn niet vrijblijvend, maar leidend bij de uitvoer van de werkzaamheden. Afwijken van de voorgeschreven werkwijzen, voorzorgsmaatregelen en voorschriften

is uitsluitend mogelijk na overleg met een ecologisch deskundige.

JAARROND VAN TOEPASSING

Voorschriften algemene zorgplicht

1. Bij de locatiekeuze voor het afzetten van bagger, slib of zand wordt rekening gehouden met beschermde en/of aandachtsoorten op het land. Deze groeiplaatsen blijven gespaard. Dat laat de ontvangstplicht door aangelanden onverlet.
2. Voorafgaand aan de baggerwerkzaamheden worden de delen van de watergang voor en na de duikers - indien aan de orde - vrijgemaakt van vegetatie over een lengte van minimaal 10 meter en worden duikers in de betreffende watergang eerst voorzichtig doorgespoten, zodat vissen een geschikte vluchtroute hebben. De druk moet langzaam worden opgevoerd, zodat vissen onbeschadigd richting het open water worden gestuwd.
3. Er wordt, indien beschikbaar, natuurvriendelijk materieel ingezet en/of sparende technieken toegepast. Bij het baggeren wordt door de machinist voorzichtig en met een lage snelheid (< 6 km/uur) gewerkt, zodat dieren gemakkelijker kunnen vluchten.
4. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur van wegen, paden en sporen.
5. Er wordt één kant op gewerkt, en indien aan de orde van de dichte zijde (kopse kant) naar het open water of gebied gewerkt, zodat dieren kunnen wegvluchten.
6. Vermijdbare schade aan bermen, slootkanten, houtsingels, bosjes en solitaire bomen, bijvoorbeeld door insporing of beschadiging van de bast, wordt voorkomen. Bijvoorbeeld bomen mogen daarom niet als ankerplaatsen worden gebruikt bij gebruik van een schuifboot. De maximaal toegestane insporing bedraagt 5 cm.
7. Werkzaamheden vinden in beginsel plaats in de daglichtperiode, opdat verstoring van de omgeving door verlichting wordt voorkomen. Bij nachtelijke verlichting van een werklocatie wordt uitstraling naar de omgeving tot een uur voor zonsopkomst en vanaf een uur na zonsondergang zo veel mogelijk voorkomen.
8. Er worden geen baggerwerkzaamheden in watergangen en wateren uitgevoerd indien het zuurstofgehalte lager is dan 3 mg/l. of de watertemperatuur hoger is dan 25° C. en bij 100% ijsvorming van het wateroppervlak.
9. Zuurstofgehalte
Voor aanvang van het werk wordt door de opdrachtnemer altijd eerst het zuurstofgehalte gemeten. De gemeten waarde/ zuurstofgehalte worden door de opdrachtnemer in het logboek op werklocatie vastgelegd. Indien het zuurstofgehalte lager is dan 3 mg/l dan wordt het werk door de opdrachtnemer stopgezet en vindt er direct afstemming plaats met de toezichthouder waarna de toezichthouder HHD de situatie met de directievoerder bespreekt. Tevens worden de werkzaamheden per direct stopgezet als er naar lucht happende vissen worden waargenomen. Na stopzetting van het werk wordt door de opdrachtnemer het zuurstofgehalte gemeten en vindt er direct afstemming plaats met de toezichthouder waarna de toezichthouder HHD de situatie met de directievoerder bespreekt.
10. Luchttemperatuur
Bij een luchttemperatuur onder de 0° C en vanaf 20° C of hoger, wordt dagelijks, door de opdrachtnemer, voor aanvang van het werk, de watertemperatuur gemeten.
Bij luchttemperatuur boven de 25° C. en onder de 0° C. worden de metingen door de opdrachtnemer ook rond 12.00 en 16.00 uur uitgevoerd. De metingen vinden plaats in het midden van het doorstroomprofiel op 5 tot 10 cm waterdiepte. De gemeten waarde worden, voor aanvang van het werk door de opdrachtnemer in het logboek op werklocatie vastgelegd.

Indien de watertemperatuur hoger is dan 25° C. of lager dan 0° C of als er naar lucht happende vissen worden waargenomen dan wordt het werk door de opdrachtnemer stopgezet en vindt er

direct afstemming plaats met de toezichthouder waarna de toezichthouder HHD de situatie met de directievoerder bespreekt.

11. IJsvorming

Bij 100% ijsvorming van het wateroppervlak worden de werkzaamheden en metingen in afstemming met de directievoerder stopgezet. Zodra er geen gesloten ijslaag meer is worden bovengenoemde metingen weer opgestart en kunnen de werkzaamheden als de watertemperatuur boven de 0° C en het zuurstofgehalte 3 mg/l of hoger is na af en instemming met de directievoerder weer worden opgestart.

De eindbeslissingen om het werk bij overschrijding van de maximale- en minimale toegestane watertemperatuur en/of zuurstofgehalte uit het EWP tijdelijk stop te zetten of na stopzetting weer op te starten wordt, in af- en schriftelijke instemming (per mail) door de directievoerder HHD genomen en met de opdrachtnemer afgestemd.

12. Uitvoering bij (dreigende) calamiteit

In geval van een (dreigende) calamiteit (bijv. wateroverlast) kan van bovengenoemde waarden worden afgeweken. Dit na overleg met de directievoerder en tevens op basis van een advies van een ecologisch deskundige. De afwijking (incl. onderbouwing) wordt dagelijks door de opdrachtnemer opgenomen in het logboek. Deze documentatie dient op het werk beschikbaar te zijn voor de handhavende instanties.

13. Baggeren middelste 1/3 deel

Waar baggerwerkzaamheden moeten worden uitgevoerd, daar wordt alleen het middelste derde deel van de waterbodem gebaggerd. Van het gedeelte van de waterbodem dat niet wordt gebaggerd, wordt minimaal vijftienvijftig procent volledig ongemoeid gelaten. Onder 'ongemoeid laten' verstaat Delfland dat de waterbodem niet direct of indirect door de baggerwerkzaamheden wordt verstoord.

14. Wet dieren

De zorgplicht uit de Wet natuurbescherming houdt niet een gebod in om zieke, gewonde of anderszins hulpbehoevende dieren op te vangen en te verzorgen. De plicht om hulpbehoevende dieren zorg te verlenen valt onder de Wet dieren, geldend van 01-07-2021 t/m heden.

De Wet dieren geeft regels die hoofdzakelijk gehouden dieren beschermen. Echter, onder deze wetgeving worden ook dieren beschermd die niet worden gehouden. Dit d.m.v. het verbod op dierenmishandeling en de plicht om hulpbehoevende dieren zorg te verlenen. Voor meer informatie over deze wetgeving en hoe te handelen bij hulpbehoevende dieren zie bijlage 6.

UITVOERINGSPERIODE 1

15 juli – 1 september

Jaarrond van toepassing

Zie: Voorschriften algemene zorgplicht

Algemene werkwijze en voorzorgsmaatregelen

1. Bagger- en herprofileringswerkzaamheden worden doorgaans eens per ca. 8 jaar uitgevoerd. Dit leidt automatisch tot een fasering in tijd en ruimte.
2. Basis voor de fasering in tijd en ruimte van baggerwerkzaamheden is het baggervakkensysteem van Hoogheemraadschap van Delfland. Hiermee wordt - verspreid over het hele beheergebied - per jaar één achtste deel van de watergangen teruggebracht op leggerdiepte. Daar waar een deel van een (binnen deze cyclus te baggeren) watergang reeds voldoet aan de leggerdiepte, wordt de waterbodem gespaard. Dit betreft per jaar ca. 50% van de (in het betreffende jaar te onderhouden) watergangen.

Soort(groep)specifieke maatregelen

vogels

1. In deze uitvoeringsperiode (globaal na afloop van het reguliere 'broedseizoen') wordt er geen inspectie (het zogeheten 'voorlopen') uitgevoerd naar in gebruik zijnde nesten in het beheergebied van het waterschap. Het uitvoerend personeel van de aannemer dient echter te allen tijde te letten op alarmerende vogels en hun nesten; ook buiten de plaatsen en uitvoeringsperiodes waar op basis van een inspectie (het zogeheten 'voorlopen') door een ecologisch deskundige van en/of in opdracht van Hoogheemraadschap van Delfland in het veld nesten digitaal en of visueel zijn gemarkeerd en op (digitale) kaart staat aangegeven dat er in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn. Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en eieren dienen altijd te worden gespaard, ook buiten het reguliere broedseizoen. Broedende vogels mogen evenmin worden verstoord. Bij constatering van in gebruik zijnde nesten (ook die vooraf niet bekend waren vanuit de zogeheten 'voorloopronde') wordt door de machinist, voor zover ter plekke mogelijk in de breedte van de watergang, een beschermingszone van minimaal 5 meter rondom het nest gehanteerd waarbinnen geen werkzaamheden worden uitgevoerd. Deze plekken worden in het veld digitaal en/of visueel gemarkeerd. De visuele markering wordt direct na de werkzaamheden door de aannemer verwijderd om vermijdbare predatie door bijvoorbeeld kraaien of vossen te voorkomen. De locaties van eventueel nieuw aangetroffen nesten (die nog niet op kaart stonden weergegeven) worden door het uitvoerend personeel in het logboek gemeld en wekelijks aan de toezichthouder aangeleverd. Deze nieuwe locaties worden vervolgens door de toezichthouder op een (digitale) kaart vastgelegd en gedocumenteerd met het oog op controle door handhavende instanties.
2. Als uitzondering op bovenstaande, mogen in gebruik zijnde nesten van uitsluitend meerkoeten uit de gevarezone van de werkzaamheden worden geplaatst door of onder begeleiding van (en na instructie door) een ecologisch deskundige (zie bijlage 4) als de werkzaamheden vanuit waterstaatsbelang nodig zijn en er geen geschiktere alternatieve oplossingen zijn. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan in gebruik zijnde nesten voor krooshekken en duikers.
3. Vogelnesten die niet (meer) in gebruik zijn, zijn niet (meer) beschermd, met uitzondering van zogeheten 'jaarrond beschermde vogelnesten' (zie bijlage 2; categorie 1 t/m 4). Nesten van soorten uit categorie 5 zijn alleen jaarrond beschermd wanneer in de omgeving nestgelegenheid voor deze soorten schaars is en er dus weinig of geen alternatieven zijn om een nieuw nest te bouwen. Dit ter beoordeling door een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

waterspitsmuis en noordse woelmuis

1. In het leefgebied van waterspitsmuis en noordse woelmuis worden baggerwerkzaamheden zo uitgevoerd dat de oevers van watergangen niet worden beschadigd; de vleugels van de baggerduwboot blijven minimaal 30 cm. van de oever verwijderd of de machinist van de baggerkraan haalt de bak op minimaal 30 cm. vanaf het talud omhoog.

rugstreepad en concentraties van vrijgestelde soorten amfibieën

1. Poelen en andere vlakvormige wateren die van belang zijn als voortplantingsplaats voor rugstreepad worden - tenzij uit inspectie door een ecologisch deskundige is gebleken dat er geen larven van deze soort meer aanwezig zijn - in principe uitsluitend gebaggerd in Uitvoeringsperiode 2 (1 september - 1 november), waarbij zoveel mogelijk van de aanwezige bagger tot op de vaste bodem wordt verwijderd.
2. Voorafgaand aan de uitvoering van de baggerwerkzaamheden wordt extra gelet op de aanwezigheid van grote aantallen juvenielen (jongen) van rugstreepad op het land. Plaatsen waar deze aanwezig zijn, worden gemarkeerd en gespaard tijdens de werkzaamheden. Markeringen worden na afronding van de werkzaamheden door de aannemer verwijderd.
3. Poelen en andere vlakvormige wateren die van belang zijn voor in Zuid-Holland vrijgestelde soorten amfibieën worden in principe gebaggerd in de Uitvoeringsperiode 2 (1 september - 1 november, dus niet in Periode 1; 15 juli – 1 september), waarbij circa 50 % van de waterbodemblijft gespaard. Bij een reeks van poelen worden de poelen niet tegelijk in één jaar gebaggerd, maar verspreid over meerdere jaren, waarbij poelen worden 'overgeslagen'.
4. Indien baggerwerkzaamheden in watergangen uitgevoerd moeten worden waar rugstreepad voorkomt, zullen in overleg met een ecologische deskundige de periode en eventueel aanvullende (voorzorgs)maatregelen schriftelijk worden vastgelegd. Dit maatwerkadvies wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.
5. Op plaatsen waar rugstreepad en concentraties van vrijgestelde soorten amfibieën voorkomen wordt geen baggerslib en plantenresten gedeponeerd op zandige plekken, houtrillen, wortelkluiten, boomstronken, bladhopen en plaatsen met kruidenrijke en/of ruigtevegetaties.

zandhagedis

1. Op plaatsen waar beschermde reptielen (in ons beheergebied uitsluitend zandhagedis) voorkomen, worden geen bagger- en plantenresten op de oever gedeponeerd als deze door reptielen in gebruik is als rust-, verblijf- en/of voortplantingsbiotoop.

gevlekte witsnuitlibel en sierlijke witsnuitlibel

1. Op plaatsen waar beschermde libellen (in ons beheergebied uitsluitend gevlekte witsnuitlibel en sierlijke witsnuitlibel) aanwezig zijn, wordt niet gebaggerd in Uitvoeringsperiode 1 (15 juli – 1 september).
2. Indien dit vanuit de primaire waterschapstaken gezien niet mogelijk is en er gebaggerd moet worden op deze plaatsen in Uitvoeringsperiode 1, wordt advies gevraagd aan een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

platte schijfhoren

1. Op plaatsen waar platte schijfhoorn aanwezig is, wordt in principe niet gebaggerd in Uitvoeringsperiode 1 (15 juli – 1 september).
2. Indien dit vanuit de primaire waterschapstaken gezien niet mogelijk of zinvol is en er gebaggerd moet worden in Uitvoeringsperiode 1, is het ecologisch werkprotocol 'Schonen en baggeren van wateren met platte schijfhoren' van toepassing.

Beschermde planten en aandachtsoorten

In ons beheergebied komen geen groeiplaatsen van wettelijk beschermde water-, oever- en/of landplanten voor langs watergangen. Op een aantal locaties zijn echter wel enkele aandacht-soorten aanwezig (zie bijlage 3). Op werklocaties waar één of meerdere soorten uit deze lijst aanwezig zijn, wordt beschadiging (bijvoorbeeld door insporing) van deze groeiplaatsen vermeden. Baggerslib wordt niet op deze groeiplaatsen gedeponeed.

Locaties met krabbenscheer

Voorafgaande aan de werkgang wordt door MWA (Delfland) jaarlijks d.m.v. monitoring vastgesteld en visueel vastgelegd of m.b.t. de waterhuiskundige opgaven en natuuropgaven onderstaande maatregel kan worden uitgevoerd. Indien dit niet het geval is, dan zal er voor de desbetreffende locatie, in afstemming met OBW en de opdrachtnemer door MWA maatwerkbeheer worden opgesteld zodat bovengenoemde opgaven wordt geborgd.

1. Op locaties met krabbenscheer wordt 50% van de (krabbenscheer)vegetatie en waterbodem gespaard. Tijdens het baggeren worden op de kant gedeponeerde krabbenscheerplanten zoveel mogelijk teruggeplaatst.
2. Indien dit vanuit de primaire waterschapstaken gezien niet mogelijk is, wordt advies gevraagd aan een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

UITVOERINGSPERIODE 2

1 september – 1 november

Jaarrond van toepassing

Zie: Voorschriften algemene zorgplicht

Algemene werkwijze en voorzorgsmaatregelen

1. Bagger- en herprofileringswerkzaamheden worden doorgaans eens per ca. 8 jaar uitgevoerd. Dit leidt automatisch tot een fasering in tijd en ruimte.
2. Basis voor de fasering in tijd en ruimte van baggerwerkzaamheden is het baggervakkensysteem van Hoogheemraadschap van Delfland. Hiermee wordt - verspreid over het hele beheergebied - per jaar één achtste deel van de watergangen teruggebracht op leggerdiepte. Daar waar een deel van een (binnen deze cyclus te baggeren) watergang reeds voldoet aan de leggerdiepte, wordt de waterbodem gespaard. Dit betreft per jaar ca. 50% van de (in het betreffende jaar te onderhouden) watergangen.

Soort(groep)specifieke maatregelen

vogels

1. In deze uitvoeringsperiode wordt er geen inspectie (het zogeheten 'voorlopen') uitgevoerd naar in gebruik zijnde nesten in het beheergebied van het waterschap. Het uitvoerend personeel van de aannemer dient echter te allen tijde te letten op alarmerende vogels en hun nesten; ook buiten de plaatsen en uitvoeringsperiodes waar op basis van een inspectie (het zogeheten 'voorlopen') door een ecologisch deskundige van en/of in opdracht van Hoogheemraadschap van Delfland in het veld nesten digitaal en of visueel zijn gemarkeerd en op (digitale) kaart staat aangegeven dat er in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn. Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en eieren dienen altijd te worden gespaard, ook buiten het reguliere broedseizoen. Broedende vogels mogen evenmin worden verstoord. Bij constatering van in gebruik zijnde nesten (ook die vooraf niet bekend waren vanuit de zogeheten 'voorloopronde') wordt door de machinist, voor zover ter plekke mogelijk in de breedte van de watergang, een beschermingszone van minimaal 5 meter rondom het nest gehanteerd waarbinnen geen werkzaamheden worden uitgevoerd. Deze plekken worden in het veld digitaal en/of visueel gemarkeerd. De visuele markering wordt direct na de werkzaamheden door de aannemer verwijderd om vermijdbare predatie door bijvoorbeeld kraaien of vossen te voorkomen. De locaties van eventueel nieuw aangetroffen nesten (die nog niet op kaart stonden weergegeven) worden door het uitvoerend personeel in het logboek gemeld en wekelijks aan de toezichthouder aangeleverd. Deze nieuwe locaties worden vervolgens door de toezichthouder op een (digitale) kaart vastgelegd en gedocumenteerd met het oog op controle door handhavende instanties.
2. Als uitzondering op bovenstaande, mogen in gebruik zijnde nesten van uitsluitend meerkoeten uit de gevarenszone van de werkzaamheden worden geplaatst door of onder begeleiding van (en na instructie door) een ecologisch deskundige (zie bijlage 4) als de werkzaamheden vanuit waterstaatsbelang nodig zijn en er geen geschiktere alternatieve oplossingen zijn. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan in gebruik zijnde nesten voor krooshekken en duikers.
3. Vogelnesten die niet (meer) in gebruik zijn, zijn niet (meer) beschermd, met uitzondering van zogeheten 'jaarrond beschermd vogelnesten' (zie bijlage 2; categorie 1 t/m 4). Nesten van soorten uit categorie 5 zijn alleen jaarrond beschermd wanneer in de omgeving nestgelegenheid voor deze soorten schaars is en er dus weinig of geen alternatieven zijn om een nieuw nest te bouwen. Dit ter beoordeling door een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

waterspitsmuis en noordse woelmuis

1. In het leefgebied van waterspitsmuis en noordse woelmuis worden baggerwerkzaamheden zo uitgevoerd dat de oevers van watergangen niet worden beschadigd; de vleugels van de baggerduwboot blijven minimaal 30 cm. van de oever verwijderd of de machinist van de baggerkraan haalt de bak op minimaal 30 cm. vanaf het talud omhoog.

rugstreeppad en concentraties van vrijgestelde soorten amfibieën

1. Bij poelen en andere vlakvormige wateren die van belang zijn als voortplantingsplaats voor rugstreeppad wordt zoveel mogelijk van de aanwezige bagger tot op de vaste bodem verwijderd in deze uitvoeringsperiode.
2. Voorafgaand aan de uitvoering van de baggerwerkzaamheden wordt extra gelet op de aanwezigheid van grote aantallen juvenielen (jongen) van rugstreeppad op het land. Dit met name aan het begin van deze periode. Plaatsen waar deze juveniele dieren aanwezig zijn, worden gemarkeerd en gespaard tijdens de werkzaamheden. Markeringen worden na afronding van de werkzaamheden door de aannemer verwijderd.
3. Bij poelen en andere vlakvormige wateren die van belang zijn voor in Zuid-Holland vrijgestelde soorten amfibieën blijft bij voorkeur circa 50 %, doch minimaal 25% van de waterbodembodem gespaard. Bij een reeks van poelen worden de poelen niet tegelijk in één jaar gebaggerd, maar verspreid over meerdere jaren, waarbij poelen worden 'overgeslagen'.
4. Op plaatsen waar rugstreeppad en concentraties van vrijgestelde soorten amfibieën voorkomen wordt geen baggerslib en plantenresten gedeponeerd op zandige plekken, houtrillen, wortelkluiten, boomstronken, bladhopen en plaatsen met kruidenrijke en/of ruigtevegetaties.

zandhagedis

1. Op plaatsen waar beschermde reptielen (in ons beheergebied uitsluitend zandhagedis) voorkomen, worden geen bagger- en plantenresten op de oever gedeponeerd als deze door reptielen in gebruik is als rust-, verblijf- en/of voortplantingsbiotoop.

gevlekte witsnuitlibel en sierlijke witsnuitlibel

1. Op plaatsen waar beschermde libellen (in ons beheergebied uitsluitend gevlekte witsnuitlibel en sierlijke witsnuitlibel) aanwezig zijn, blijft minimaal 25% van de water- en moerasvegetatie en de waterbodembodem blijft gespaard.
2. Indien dit vanuit de primaire waterschapstaken gezien niet mogelijk is, wordt advies gevraagd aan een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

platte schijfhoren

1. In het leefgebied van platte schijfhoorn wordt in uitvoeringsperiode 2 pas vanaf 1 oktober gestart met de werkzaamheden en dient minimaal 25% van de water- en moerasvegetatie en de waterbodembodem gespaard te blijven.
2. Indien dit vanuit de primaire waterschapstaken gezien niet mogelijk is, is het ecologisch werkprotocol 'Schonen en baggeren van watergangen en waterpartijen met platte schijfhoren' van toepassing.

beschermde planten en aandachtsoorten

In ons beheergebied komen geen groeiplaatsen van wettelijk beschermde water-, oever- en/of landplanten voor langs watergangen. Op een aantal locaties zijn echter wel enkele aandachtsoorten aanwezig (zie bijlage 3). Op werklocaties waar één of meerdere soorten uit deze lijst aanwezig zijn, wordt beschadiging (bijvoorbeeld door insporing) van deze groeiplaatsen vermeden. Baggerslib wordt niet op deze groeiplaatsen gedeponeerd.

Locaties met krabbenscheer

Voorafgaande aan de werkgang wordt door MWA (Delfland) jaarlijks d.m.v. monitoring vastgesteld en visueel vastgelegd of m.b.t. de waterhuiskundige opgaven en natuuropgaven onderstaande maatregel kan worden uitgevoerd. Indien dit niet het geval is, dan zal er voor de desbetreffende locatie, in afstemming met OBW en de opdrachtnemer door MWA maatwerkbeheer worden opgesteld zodat

bovengenoemde opgaven wordt geborgd.

1. Op locaties met krabbenscheer wordt 50% van de (krabbenscheer)vegetatie en waterbodembodem gespaard. Tijdens het baggeren worden op de kant gedeponeerde krabbenscheerplanten zoveel mogelijk teruggeplaatst.
2. Indien dit vanuit de primaire waterschapstaken gezien niet mogelijk is, wordt advies gevraagd aan een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

UITVOERINGSPERIODE 3

1 november – 15 maart

Jaarrond van toepassing

Zie: Voorschriften algemene zorgplicht

Algemene werkwijze en voorzorgsmaatregelen

1. Bagger- en herprofileringswerkzaamheden worden doorgaans eens per ca. 8 jaar uitgevoerd. Dit leidt automatisch tot een fasering in tijd en ruimte.
2. Basis voor de fasering in tijd en ruimte van baggerwerkzaamheden is het baggervakkensysteem van Hoogheemraadschap van Delfland. Hiermee wordt - verspreid over het hele beheergebied - per jaar één achtste deel van de watergangen teruggebracht op leggerdiepte. Daar waar een deel van een (binnen deze cyclus te baggeren) watergang reeds voldoet aan de leggerdiepte, wordt de waterbodembodem gespaard. Dit betreft per jaar ca. 50% van de (in het betreffende jaar te onderhouden) watergangen.

Soort(groep)specifieke maatregelen

vogels

1. In deze uitvoeringsperiode wordt er geen inspectie (het zogeheten 'voorlopen') uitgevoerd naar in gebruik zijnde nesten in het beheergebied van het waterschap. Het uitvoerend personeel van de aannemer dient echter te allen tijde te letten op alarmerende vogels en hun nesten; ook buiten de plaatsen en uitvoeringsperiodes waar op basis van een inspectie (het zogeheten 'voorlopen') door een ecologisch deskundige van en/of in opdracht van Hoogheemraadschap van Delfland in het veld nesten digitaal en of visueel zijn gemarkeerd en op (digitale) kaart staat aangegeven dat er in gebruik zijnde nesten aanwezig zijn. Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en eieren dienen altijd te worden gespaard, ook buiten het reguliere broedseizoen. Broedende vogels mogen evenmin worden verstoord. Bij constatering van in gebruik zijnde nesten (ook die vooraf niet bekend waren vanuit de zogeheten 'voorloopronde') wordt door de machinist, voor zover ter plekke mogelijk in de breedte van de watergang, een beschermingszone van minimaal 5 meter rondom het nest gehanteerd waarbinnen geen werkzaamheden worden uitgevoerd. Deze plekken worden in het veld digitaal en/of visueel gemarkeerd. De visuele markering wordt direct na de werkzaamheden door de aannemer verwijderd om vermijdbare predatie door bijvoorbeeld kraaien of vossen te voorkomen. De locaties van eventueel nieuw aangetroffen nesten (die nog niet op kaart stonden weergegeven) worden door het uitvoerend personeel in het logboek gemeld en wekelijks aan de toezichthouder aangeleverd. Deze nieuwe locaties worden vervolgens door de toezichthouder op een (digitale) kaart vastgelegd en gedocumenteerd met het oog op controle door handhavende instanties.
2. Als uitzondering op bovenstaande, mogen in gebruik zijnde nesten van uitsluitend meerkoeten uit de gevarenszone van de werkzaamheden worden geplaatst door of onder begeleiding van (en na instructie door) een ecologisch deskundige (zie bijlage 4) als de werkzaamheden vanuit waterstaatsbelang nodig zijn en er geen geschiktere alternatieve oplossingen zijn. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan in gebruik zijnde nesten voor krooshekken en duikers.

3. Vogelnesten die niet (meer) in gebruik zijn, zijn niet (meer) beschermd, met uitzondering van zogeheten 'jaarrond beschermde vogelnesten' (zie bijlage 2; categorie 1 t/m 4). Nesten van soorten uit categorie 5 zijn alleen jaarrond beschermd wanneer in de omgeving nestgelegenheid voor deze soorten schaars is en er dus weinig of geen alternatieven zijn om een nieuw nest te bouwen. Dit ter beoordeling door een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

waterspitsmuis en noordse woelmuis

1. In het leefgebied van waterspitsmuis en noordse woelmuis worden baggerwerkzaamheden zo uitgevoerd dat de oevers van watergangen niet worden beschadigd; de vleugels van de baggerduwboot blijven minimaal 30 cm. van de oever verwijderd of de machinist van de baggerkraan haalt de bak op minimaal 30 cm. vanaf het talud omhoog.

rugstreepad en concentraties van vrijgestelde soorten amfibieën

1. Poelen en andere vlakvormige wateren die van belang zijn als voortplantingsplaats voor rugstreepad en/of voor in Zuid-Holland vrijgestelde soorten amfibieën worden niet in uitvoeringsperiode 3 gebaggerd.
2. Op plaatsen waar rugstreepad en concentraties van vrijgestelde soorten amfibieën voorkomen wordt geen baggerslib en plantenresten gedeponeerd op zandige plekken, houtrillen, wortelkluiten, boomstronken, bladhopen en plaatsen met kruidenrijke en/of ruigtevegetaties.

zandhagedis

1. Op plaatsen waar beschermde reptielen (in ons beheergebied uitsluitend zandhagedis) voorkomen, worden geen bagger- en plantenresten op de oever gedeponeerd als deze door reptielen in gebruik is als rust-, verblijf- en/of voortplantingsbiotoop.

gevlekte witsnuitlibel en sierlijke witsnuitlibel

1. Op plaatsen waar beschermde libellen (in ons beheergebied uitsluitend gevlekte witsnuitlibel en sierlijke witsnuitlibel) aanwezig zijn, worden in deze periode de werkzaamheden uitgevoerd tussen 1 november tot december en blijft minimaal 25% van de water- en moerasvegetatie en de waterbodem gespaard.
2. Indien dit vanuit de primaire waterschapstaken gezien niet mogelijk is, wordt advies gevraagd aan een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

platte schijfhoren

1. In het leefgebied van platte schijfhoorn worden in uitvoeringsperiode 3 uitsluitend werkzaamheden uitgevoerd van 1 oktober tot december en dient minimaal 25% van de water- en moerasvegetatie en de waterbodem gespaard te blijven.
2. Indien dit vanuit de primaire waterschapstaken gezien niet mogelijk is, is het ecologisch werkprotocol 'Schonen en baggeren van watergangen en waterpartijen met platte schijfhoren' van toepassing.

beschermde planten en aandachtsoorten

In ons beheergebied komen geen groeiplaatsen van wettelijk beschermde water-, oever- en/of landplanten voor langs watergangen. Op een aantal locaties zijn echter wel enkele aandachtsoorten aanwezig (zie bijlage 3). Op werklocaties waar één of meerdere soorten uit deze lijst aanwezig zijn, wordt beschadiging (bijvoorbeeld door insporing) van deze groeiplaatsen vermeden. Baggerslib wordt niet op deze groeiplaatsen gedeponeerd.

Locaties met krabbenscheer

Voorafgaande aan de werkgang wordt door MWA (Delfland) jaarlijks d.m.v. monitoring vastgesteld en

visueel vastgelegd of m.b.t. de waterhuiskundige opgaven en natuuropgaven onderstaande maatregel kan worden uitgevoerd. Indien dit niet het geval is, dan zal er voor de desbetreffende locatie, in afstemming met OBW en de opdrachtnemer door MWA maatwerkbeheer worden opgesteld zodat bovengenoemde opgaven wordt geborgd.

1. Op locaties met krabbenscheer wordt 50% van de (krabbenscheer)vegetatie en waterbodem gespaard. Tijdens het baggeren worden op de kant gedeponeerde krabbenscheerplanten zoveel mogelijk teruggeplaatst.
2. Indien dit vanuit de primaire waterschapstaken gezien niet mogelijk is, wordt advies gevraagd aan een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt schriftelijk vastgelegd en bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

OVERIGE PERIODE

15 maart – 15 juli

In beginsel worden er in de periode 15 maart – 15 juli in het beheergebied van Hoogheemraadschap van Delfland geen werkzaamheden uitgevoerd ten aanzien van het baggeren en herprofilen van watergangen en vlakvormige wateren (water- en vijverpartijen, poelen, e.d.) waar op basis van bestaande verspreidingsgegevens beschermde soorten (in hun natuurlijke verspreidingsgebied) en/of aandachtsoorten aanwezig zijn of verwacht kunnen worden.

Uitsluitend bij dreigende of onvoorziene calamiteiten in het kader van primaire waterschapstaken (zoals bijvoorbeeld wateroverlast, watertekort of waterkwaliteit die in het geding komt), kan met onderbouwing en vastgelegd in het logboek, afgeweken worden van het uitgangspunt om deze werkzaamheden buiten de periode 15 maart – 15 juli uit te voeren. Deze documentatie dient beschikbaar te zijn voor de handhavende instanties.

Indien bovenstaand beschreven werkzaamheden en activiteiten moeten worden uitgevoerd in de periode 15 maart – 15 juli, zijn alle **Voorschriften algemene zorgplicht, Algemene werkwijze en voorzorgsmaatregelen + Soort(groep)specifieke maatregelen** zoals beschreven bij **Periode 1** (15 juli – 1 september) van toepassing.

Tevens dienen de onderstaande aanvullende maatregelen te worden toegepast.

Aanvullende maatregelen

1. Enkele dagen voorafgaand aan de werkzaamheden dient door middel van een inspectie (het zogeheten 'voorlopen') door een ecologische deskundige vastgesteld te worden of de watergang waar de werkzaamheden worden verricht, vrij is van broedende vogels en hun nesten. De locaties met in gebruik zijnde nesten worden op (digitale) kaarten vastgelegd.

Uitvoering door opdrachtnemer

Indien de onder punt 1 genoemde voorzorgsmaatregelen/ inventarisaties door- en of in opdracht van de opdrachtnemer worden uitgevoerd dan is bijlage 5 van toepassing.

1. Op plaatsen waar broedende vogels c.q. in gebruik zijnde nesten geconstateerd zijn, wordt rondom deze nesten voor zover ter plekke mogelijk in de breedte van de watergang, een beschermingszone van circa 5 meter in acht genomen. De markering wordt direct na de werkzaamheden door de aannemer verwijderd om vermijdbare predatie door bijvoorbeeld kraaien of vossen te voorkomen. Toezichthouders van het waterschap controleren achteraf de genomen maatregelen. De (voorzorgs)maatregelen worden, met het oog op controle door handhavende instanties, door de toezichthouder schriftelijk vastgelegd en gedocumenteerd.
2. Op plaatsen in en langs watergangen waar broedende vogels en/of andere beschermde soorten aanwezig zijn blijft bij de baggerwerkzaamheden tenminste 25% van de water- en moerasvegetatie én de waterbodem gespaard.

BIJLAGE 1

Lijst met beschermde soorten

In het kader van de Wet natuurbescherming zijn de volgende soorten beschermd:

VOGELRICHTLIJN (Europees beschermd)

Vogels

Alle in Nederland van nature voorkomende vogelsoorten

HABITATRICHTLIJN (Europees beschermd)

Zoogdieren

Bever
 Hamster
 Hazelmuis
 Lynx
 Noordse woelmuis
 Otter
 Wilde kat
 Wolf

Bechteins vleermuis
 Bosvleermuis
 Brandts vleermuis
 Franjestaart
 Gewone baardvleermuis
 Gewone dwergvleermuis
 Gewone grootoorvleermuis
 Grijs grootoorvleermuis
 Grote hoefijzerneus
 Grote rosse vleermuis
 Ingekorven vleermuis
 Kleine dwergvleermuis
 Kleine hoefijzerneus
 Laatvlieger
 Meervleermuis
 Mopsvleermuis
 Noordse vleermuis
 Rosse vleermuis
 Ruige dwergvleermuis
 Tweekleurige vleermuis
 Vale vleermuis
 Watervleermuis

Bruinvis
 Bultrug
 Dwerpotvis
 Dwergvinvis
 Gestreepte dolfin
 Gewone spitsdolfijn
 Gewone vinvis
 Griend
 Grijs dolfin
 Hille (Butskop)
 Kleine zwaardwalvis
 Narwal
 Noordse vinvis
 Orca
 Potvis
 Spitsdolfijn van Gray
 Tuimelaar

Witflankdolfijn
 Witsnuitdolfijn
 Witte dolfin

Amfibieën

Boomkikker
 Geelbuikvuurpad
 Heikikker
 Kamsalamander
 Knoflookpad
 Poelkikker
 Rugstreeppad
 Vroedmeesterpad

Reptielen

Gladde slang
 Muurhagedis
 Zandhagedis

Dikkopschildpad
 Kemps' zeeschildpad
 Lederschildpad
 Soepschildpad

Vissen

Houting
 Steur

Insecten
 Apollolvinder
 Boszandoog
 Donker
 pimperlblauwtje
 Grote vuurvinder
 Pimperlblauwtje
 Teunisbloempijlstaart
 Tijmblauwtje
 Zilverstreephooibeestje

Bronslibel
 Gaffellibel
 Gevlekte witsnuitlibel
 Groene glazenmaker
 Noordse winterjuffer
 Oostelijke witsnuitlibel
 Rivierrombout
 Sierlijke witsnuitlibel

Brede geelrand-
 waterroofkever
 Gestreepte
 waterroofkever

Heldenbok
 Juchtleerkever
 Vermiljoenkever

Weekdieren

Bataafse stroommossel
 Platte schijfhoren

Mossen

Geel schorpioenmos
 Tonhaarmuts

Planten

Drijvende
 waterweegbree
 Groenknolorchis
 Kleine vlotvaren
 Kruidend moerasscherm
 Liggende raket
 Zomerschroeforchis

OVERIGE SOORTEN
(*Nationaal beschermd*)

Zoogdieren

Aardmuis
Boommarter
Bosmuis
Bunzing
Damhert
Das
Dwergmuis
Dwerspitsmuis
Edelhert
Eekhoorn
Egel
Eikelmuis
Gewone bosspitsmuis
Gewone zeehond
Grote bosmuis
Grijze zeehond
Haas
Hermelijn
Huisspitsmuis
Konijn
Molmuis
Ondergrondse woelmuis
Ree
Rosse woelmuis
Steenmarter
Tweekleurige bosspitsmuis
Veldmuis
Veldspitsmuis
Vos
Waterspitsmuis
Wezel
Wild Zwijn
Woelrat

Amfibieën

Alpenwatersalamander
Bruine kikker
Gewone pad
Kleine watersalamander
Meerkikker
Middelste groene kikker
Vinpootsalamander
Vuursalamander

Reptielen

Adder
Hazelworm
Levendbarende hagedis
Ringslang

Vissen

Beekdonderpad
Beekprik
Elrits
Gestippelde alver
Grote modderkruiper
Kwabaal

Ongewervelden

Europese rivierkreeft

Dagvlinders

Aardbeivlinder
Bosparelmoervlinder
Bruin dikkopje
Bruine eikenpage
Donker pimperlblauwtje
Duinparelmoervlinder
Gentiaanblauwtje
Grote parelmoervlinder
Grote vos
Grote vuurvlinder
Grote weerschijnvlinder
Iepenpage
Kleine heivlinder
Kleine ijsvogelvlinder
Kommavlinder
Pimperlblauwtje
Sleedoorpage
Spiegeldikkopje
Veenbesblauwtje
Veenbesparelmoervlinder
Veenhooibeestje
Veldparelmoervlinder
Zilveren maan

Libellen

Beekroombout
Bosbeekjuffer
Donkere waterjuffer
Gevlekte glanslibel
Gewone bronlibel
Hoogveenglanslibel
Kempense heidelibel
Speerwaterjuffer

Kevers

Vliegend hert

Planten

Akkerboterbloem
Akkerdoornzaad
Akkerogentroost
Beklierde ogentroost
Berggamander
Bergnachtorchis
Blaasvaren
Blauw guichelheil
Bokkenorchis
Bosboterbloem
Bosdravik
Brave hendrik
Brede wolfsmelk
Breed wollegras
Bruinrode wespenorchis
Dennenorchis
Dreps
Echte gamander
Fanjegentiaan
Geelgroene wespenorchis
Geplooid
vrouwenmantel
Getande veldsla
Gevlekt zonneroosje
Glad biggenkruid
Gladde zegge
Groene nachtorchis
Groensteel
Groot spiegelklokje
Grote bosaardbei
Grote leeuwenklauw
Honingorchis
Kalkboterbloem
Kalketrip
Karthuizeranjer
Karwijselie
Kleine ereprijs
Kleine schorseneer
Kleine wolfsmelk
Kluwenklokje
Knollathyrus
Knolspirea
Korensla
Kranskarwij
Kruiptijm
Lange zonedauw
Liggende ereprijs
Moerasgamander

Muurbloem
Naakte lathyrus
Naaldenkervel
Pijscheefkelk
Roggelelie
Rood peperboompje
Rozenkransje
Ruw parelzaad
Scherpkruid
Schubvaren
Schubzegge
Smalle raai
Spits havikskruid
Steenbraam
Stijve wolfsmelk
Stofzaad
Tengere distel
Tengere veldmuur
Trosgamander
Veenbloembies
Vliegenorchis
Vroege ereprijs
Wilde averuit
Wilde ridderspoor
Wilde weit
Wolfskers
Zandwolfsmelk
Zinkviooltje
Zweedse kornoelje

BIJLAGE 2

Jaarrond beschermde vogelnesten (categorie 1 t/m 4 en categorie 5)

Op de volgende categorieën nesten zijn de verbodsbepalingen van artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming ook buiten het broedseizoen van toepassing:

1. nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: de steenuil);
2. nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeelden: roek, gierzwaluw en huismus);
3. nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk seizoen op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeelden: ooievaar, kerkuil en slechtvalk);
4. nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn (zelf) een nest te bouwen (voorbeelden: boomvalk, buizerd en ransuil).
5. nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen als de broedplaats verloren is gegaan (voorbeelden: oeverzwaluw, kokmeeuw) zijn buiten het broedseizoen niet beschermd.

De bescherming betreft niet alleen de nestplaatsen zelf, maar ook de functionaliteit ervan. Leefgebied en foerageergebied dat noodzakelijk is voor de functionaliteit van de nestplaats is daardoor ook beschermd. De bescherming geldt niet als kan worden aangetoond dat het nest al gedurende een aantal jaren niet meer in gebruik is.

De hiernavolgende lijst is bedoeld als een indicatieve lijst. Deze kan worden gebruikt als hulpmiddel bij het bepalen of een ontheffing nodig is of dat maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels te behouden. De functionaliteit kan bijvoorbeeld worden gewaarborgd door het nemen van mitigerende maatregelen. Als een jaarrond beschermd nest is aangetroffen en deze door een ingreep zal verdwijnen, is minimaal een omgevingscheck nodig. Deze houdt in dat door een ecologisch deskundige moet worden vastgesteld of er voldoende gelegenheid voor de betreffende soort is om zelfstandig in de omgeving een vervangend nest te vinden of te bouwen. Indien dit niet voorhanden is, dan dient, voor zover mogelijk, alternatieve nestgelegenheid te worden aangeboden. Indien dat niet mogelijk is, dient ontheffing te worden aangevraagd. Het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker van de gedragscode om gemotiveerd en gedocumenteerd te bepalen onder welke categorieën een voorkomende vogelsoort valt. De soorten die over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen, vallen in de lijst onder categorie 5.

Soort	Categorie	Nestplek
steenuil	1	Natuurlijke boomholtes (vooral knotwilgen en oude (hoogstam) fruitbomen); rustige hoekjes of nissen van gebouwen of schuren; speciale nestkasten
gierzwaluw	2	Onder dakgoot; achter regenpijp of dakkapel; onder dakpan; gat in muur; neststenen
huismus	2	Onder dakpannen; gaten en kieren van gebouwen; mussenkasten
roek	2	Toppen van hoge bomen
grote gele kwikstaart	3	Vlakbij stromend water in nis in muur; onder brug; bij boomwortels in oevers; speciale nestkasten
kerkuil	3	Nestkasten; heel incidenteel in boomholten
oehoe	3	Richels van in steengroeves; soms oud nest van roofvogel; incidenteel op grond
ooievaar	3	Hoge plekken (telefoonpalen, bomen, schoorstenen, kerktorens, hoogspanningsmasten of door mens gemaakte palen met houten platform)
slechtvalk	3	Richels; nis; nestkast; hoogspanningsmasten; gebruikt vaak oud kraaiennest; zelden op grond
boomvalk	4	Hoog in bomen, ook in solitaire bomen, populierensingels, hoogspanningsmasten, stadsparken; gebruikt oud kraaien- of eksternest
buizerd	4	Kruin van hoge bomen; soms lager in struiken en lage bomen; gebruikt ook oude kraaiennest als basis; zeer zelden op de grond
havik	4	Hoog in boomkroon
ransuil	4	Oude kraaien- of eksternesten; incidenteel op grond
sperwer	4	Dicht tegen stam in dicht bos; soms in struiken en lage bomen
wespendief	4	Kruin van hoge bomen
zwarte wouw	4	Kruin van hoge bomen, vaak dicht bij water

Soort	Categorie	Nestplek
Blauwe reiger	5	In (hoge) bomen; veelal in kolonies. Plekken waar rovers moeilijk bij komen zoals eilandjes in vijver of plas
Boerenzwaluw	5	Randen/richels in stallen; onder bruggetjes; aan sluizen
Bonte vliegenvanger	5	Nestkasten; boomholten
Boomklever	5	Oude spechtennesten
Boomkruiper	5	Tussen losse stukken schors of nauwe boomholtes; nestkasten
Bosuil	5	Boomholtes; nestkasten; ruimtes in gebouwen; incidenteel op grond of in eksternest
Brilduiker	5	Boomholtes
Draaihals	5	Nestholten van andere spechten; nestkasten
Eidereend	5	Grond
Ekster	5	Vork van tak van hoge boom
Gekraagde roodstaart	5	Grote holen, nissen en nestkasten, meestal slechts op enkele meters boven grond, soms ook in grond
Glanskop	5	Nestholtes in rottend hout; zeer af ten toe in nestkast
Grauwe vliegenvanger	5	Scheuren, spleten of grote holes in bomen; in klimop tegen stam; tegen schuttingen en gebouwen
Groene specht	5	Zelf uitgehakte nestholtes in (oude) loofbomen
Grote bonte specht	5	Zelf uitgehakte nestholtes in (zacht hout) bomen
Hop	5	Boomholtes; muren; steenhopen; houten bouwsels
Huiszwaluw	5	Tegen gevel van gebouwen, onder dakoverstekken, kunstmatige huiszwaluwtilen aan gebouwen
Ijsvogel	5	Nesttunnels in zandige of lemige steile oeverranden, tussen wortels van (omgevallen) bomen; kunstmatige ijsvogelwand
Kleine bonte specht	5	Tak van dode loofboom of dood deel van levende loofboom
Kleine vliegenvanger	5	Boomholtes
Koolmees	5	Boomholtes; soms in rotsen en muren; in enkele gevallen nesten van andere vogels of heel dicht struikgewas; nestkasten
Kortsnavelboomkruiper	5	Scheuren en spleten in bomen; achter loszittende bast; weinig in boomholten
Oeverzwaluw	5	Zelf gegraven gangen in steile wanden (natuurlijke oevers, afgravingen en zanddepots); kunstmatige oeverzwaluwwand
Pimpelmees	5	Boomholtes; nestkasten
Raaf	5	Kruinen van bomen
Ruigpootuil	5	Boomholtes
Spreeuw	5	Boomholtes; nestkasten; gaten en kieren van gebouwen
Tapuit	5	Konijnenholen
Torenavalk	5	Oude kraaiennesten; nestkasten; nissen in gebouwen
Zeearend	5	Kruinen van bomen; grond
Zwarte kraai	5	Hoog in boom
Zwarte mees	5	Boomholtes; nestkasten; muizengangen in grond
Zwarte roodstaart	5	Holtes in muren; andere plekken in gebouwen
Zwarte specht	5	Zelf uitgehakt nestholtes in (dikke) loofbomen

BIJLAGE 3**Lijst met aandachtsoorten Hoogheemraadschap van Delfland**
(voormalige Ff-wet tabelsoorten)

Bijenorchis	Krabbenscheer	Slanke sleutelbloem
Brede orchis	Kruisbladgentiaan	Stengelloze sleutelbloem
Gevlekte orchis	Moeraswespenorchis	Tongvaren
Grote keverorchis	Prachtklokje	Vleeskleurige orchis
Gulden sleutelbloem	Rapunzelklokje	Waterdrieblad
Harlekijn	Rietorchis	Wilde kievitsbloem
Hondskruid	Ronde zonnedauw	Zomerklokje
Knikkende vogelmelk	Ruig klokje	Zwartsteel
Koningsvaren	Slanke gentiaan	

BIJLAGE 4

Definitie ecologisch deskundige

Onder een ecologisch deskundige verstaan we een persoon die in een bepaalde situatie en voor specifieke soorten gevraagd wordt te adviseren en/of te begeleiden, die aantoonbaar zowel een opleiding als kennis en ervaring heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Een deskundige:

- heeft een afgeronde hbo-of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; of
- heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren;

Daarnaast heeft de deskundige praktijkervaring opgedaan, doordat hij/zij:

- werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en werkzaam is of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of bescherming.

Indien aan bovenstaande is voldaan, kan ook een waterschapsmedewerker als 'ecologisch deskundige' optreden.

BIJLAGE 5

Werkwijze uitvoering inspectie, voorzorgsmaatregelen, inventarisatie (voorlopen) door de opdrachtnemer

Om er voor te zorgen dat tijdens de uitvoering van de werkzaamheden in voldoende mate rekening wordt gehouden met de aanwezigheid van broedende vogels en of jaarrond beschermde vogelnesten (zie bijlage 2) worden de onderhoudstrajecten tijdens de broedperiode door een ecologisch deskundige in opdracht van de opdrachtnemer geïnventariseerd. Deze inventarisatie vindt maximaal 1 week (7 dagen) voorafgaand aan de start van de werkzaamheden plaats

A: Werkafspraken ecologisch deskundige

De opdrachtgever levert digitaal en/of analoog, aan de opdrachtnemer, voor aanvang van het werk m.b.t. de te onderhouden onderhoudstrajecten een verspreidingskaart met beschermde soorten (zie bijlage 1), jaarrond beschermde vogelnesten (zie bijlage 2) en/of aandachtsoorten (zie bijlage 3).

De ecologisch deskundige (zie definitie ecologisch deskundige bijlage 4) inventariseert in opdracht van de opdrachtnemer enkele dagen, (maximaal 7) voorafgaand aan de werkzaamheden de aangegeven onderhoudstrajecten op de aanwezigheid van broedende vogels “baltsen, nestbouw, broeden en verzorgen van opgroeiende jongen”. Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en jaarrond beschermde vogelnesten (categorie 1 t/m 4 en categorie 5) worden vervolgens door de ecologisch deskundige met een markeerstok (bamboestok van 2 meter met rode bovenkant) gemarkeerd.

Van de gemarkeerde locatie wordt via de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) door de ecologisch deskundige in de NDFF-App een melding met foto geplaatst. Tevens wordt gelijk in de NPFF-App de waargenomen activiteit aangegeven (broedend, nest indicierend etc.). Vervolgens geeft de ecologisch deskundige per mail, aan zowel de opdrachtgever van Delfland (contactpersoon Technisch Specialist OBW) als aan de opdrachtnemer aan dat:

- de inventarisatie binnen onderhoudstraject (locatie en trajectnummer) heeft plaatsgevonden;
- of er wel of geen broedende vogels en of jaar rond beschermde nesten zijn aangetroffen;
- welke type onderhoudswerkzaamheden er binnen het desbetreffende onderhoudstraject kunnen plaatsvinden met in achtneming van al dan niet noodzakelijke (voorzorgs) maatregelen;
- per welke datum de overgeslagen werkzaamheden naar verwachting (na afronding van het broedproces) alsnog uitgevoerd kunnen worden.

Aan de hand van deze melding wordt vervolgens door de opdrachtnemer de informatie uit de NDFF geëxporteerd naar een kaart, de zogenoemde de verspreidingskaart.

Vervolgens wordt bovengenoemde actuele verspreidingskaart samen met de door Delfland aangeleverde verspreidingskaart met beschermde soorten (zie bijlage 1), jaarrond beschermde vogelnesten (bijlage 2) en of aandachtsoorten (zie bijlage 3), door de opdrachtnemer, voor de uitvoering van de werkzaamheden digitale en of analoge aan de desbetreffende uitvoerende aannemer aangeleverd en met Delfland per mail gedeeld.

De machinisten of andere uitvoerenden kunnen in het veld middels deze analoge of digitale kaarten en de markeerstok zien waar broedende vogels en of jaarrond beschermde vogelnesten en overige beschermde- en aandachtsoorten zijn aangetroffen.

Op plaatsen waar broedende vogels c.q. in gebruik zijnde nesten geconstateerd zijn, wordt rondom deze nesten circa 5 meter van de vegetatie door de machinist gespaard door hier niet te maaien. Ook de aanwezige overige beschermde soorten- en of aandachtsoorten worden tijdens de werkgang gespaard. Indien geen gebruik gemaakt wordt van een digitale markering, maar van een visuele markering in het veld, wordt deze markering direct na de werkzaamheden door de aannemer verwijderd om vermijdbare predatie door kraaien of vossen te voorkomen.

Toezicht en schriftelijke vastlegging

Toezichthouders van het waterschap controleren achteraf de genomen maatregelen. De (voorzorgs) maatregelen worden, met het oog op controle door handhavende instanties, door zowel de opdrachtnemer als de toezichthouder schriftelijk in het Logboek vastgelegd en gedocumenteerd.

Uitvoering van de opdracht

- De ecologisch deskundige (Opdrachtnemer) voldoet aan de definitie Ecologisch deskundige (zie bijlage 4), accepteert de opdracht en aanvaardt daarmee de volle verantwoordelijkheid voor het op juiste wijze uitvoeren van de onder **A** genoemde werkzaamheden.
- De ecologisch deskundige (Opdrachtnemer) deelt zijn werkzaamheden na goedkeuring van de opdrachtgever zelfstandig in. Wel vindt, voor- en na de uitvoering van de opdracht afstemming met Opdrachtgever plaats. Indien noodzakelijk voor de werkzaamheden richt Opdrachtnemer zich naar de arbeidstijden bij Opdrachtgever.
- De ecologisch deskundige (Opdrachtnemer) is bij het uitvoeren van de overeengekomen werkzaamheden geheel zelfstandig. Hij/zij verricht de overeengekomen werkzaamheden naar eigen inzicht en zonder toezicht of leiding van Opdrachtgever. Opdrachtgever kan wel aanwijzingen en instructies geven omtrent het resultaat van de opdracht.

BIJLAGE 6

Wet dieren

De Wet dieren geeft regels die hoofdzakelijk gehouden dieren beschermen. Echter, onder deze wetgeving worden ook dieren beschermd die niet worden gehouden. Dit d.m.v. het verbod op dierenmishandeling en de plicht om hulpbehoevende dieren zorg te verlenen. Relevante onderdelen uit deze wetgeving zijn o.a.:

Artikel 1.3 Intrinsieke waarde

1 De intrinsieke waarde van het dier wordt erkend.

2 Onder erkenning van de intrinsieke waarde als bedoeld in het eerste lid wordt verstaan erkenning van de eigen waarde van dieren, zijnde wezens met gevoel. Bij het stellen van regels bij of krachtens deze wet, en het nemen van op die regels gebaseerde besluiten, wordt ten volle rekening gehouden met de gevolgen die deze regels of besluiten hebben voor deze intrinsieke waarde van het dier, onverminderd andere gerechtvaardigde belangen. Daarbij wordt er in elk geval in voorzien dat de inbreuk op de integriteit of het welzijn van dieren, verder dan redelijkerwijs noodzakelijk, wordt voorkomen en dat de zorg die de dieren redelijkerwijs behoeven is verzekerd.

3 Voor de toepassing van het tweede lid wordt tot de zorg die dieren redelijkerwijs behoeven in elk geval gerekend dat dieren zijn gevrijwaard van:

a. dorst, honger en onjuiste voeding;

b. fysiek en fysiologisch ongerief;

c. pijn, verwonding en ziektes;

d. angst en chronische stress;

e. beperking van hun natuurlijk gedrag; voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd.

Artikel 2.1. Dierenmishandeling

1 Het is verboden om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen.

6 Een ieder verleent een hulpbehoevend dier de nodige zorg.

Artikel 2.2. Houden van dieren

1 Het is verboden dieren te houden die niet behoren tot door Onze Minister aangewezen diersoorten of diercategorieën.

8 Het is houders van dieren verboden aan deze dieren de nodige verzorging te onthouden.

Voor meer informatie over de Wet dieren zie: wetten.nl - Regeling - Wet dieren - BWBR0030250 (overheid.nl)

Wat te doen bij hulpbehoevende dieren

Indien er tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dieren gewond raken of als er hulpbehoevende dieren in het werkveld worden aangetroffen dan kunt u het volgende doen.

Breng het gewonde dier zelf naar b.v. naar Wildopvang Delft e.o. Linnaeuspad 5 2616 LT Delft

Telefoon: 015 – 215 78 38 of bel dan de dierenambulance. De telefoonnummers van ambulances uit onze regio zijn:

- Dierenambulance Haaglanden (Delft) 015-2121000
- Dierenambulance Wassenaar en Leidschendam-Voorburg (24 uur bereikbaar) (Wassenaar, Leidschendam-Voorburg) 070-5117772
- Dierenambulance De Wijs Westland (De Lier, Naaldwijk, 's-Gravenzande, Monster, Poeldijk, Honselersdijk, Maasdijk, Wateringen) 0900-4035009
- Dierenambulance Den Haag (Den Haag, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp en Zoetermeer) 070 – 328 28 28

- Dierenambulance Zuid-Holland-Zuid (Rotterdam, Bergschenhoek, Berkel en Rodenrijs, Bleiswijk, Lansingerland, Den Hoorn, Hellevoetsluis, Hoek van Holland, Krimpen aan den IJssel, Maasdijk, Maasland, Maassluis, Maasvlakte, Midden Delfland, Schiedam, Schipluiden) 0900-1120000
- Dierenambulance Maasstad 010-477 7975
- Lukt het je zelf om een dier naar Wildopvang te brengen? Dat is heel fijn! Dan hoeft het namelijk niet te wachten op een dierenambulance en is het zo min mogelijk in nog meer vreemde handen. Heb je een dier dat gewond, ziek of verweesd is? Dan hier wat tips:
- Plaats het dier in een veilig vervoersmiddel (een kattenbench, een kartonnen doos, etc.). Zorg voor voldoende ventilatie maar niet te grote gaten waar het dier uit kan ontsnappen.
- Geef het dier GEEN water, voeding of iets anders. Dit levert het dier extra stress op.
- Kom zo snel mogelijk naar ons om het dier te brengen.
- Zit het dier op een onhandige of onveilige plek? Eigen veiligheid gaat voor alles! Neem het dier ook niet los in de auto mee.
- Egels of vleermuizen voorzichtig oppakken (in een handdoekje of met dikke tuin-handschoenen bijvoorbeeld) ivm steek- of bijtgevaar.

Voor meer informatie zie ook: <https://www.wildopvangdelft.nl/dier-gevonden/>